

STRANICKÉ SYSTÉMY SEVERSKÝCH ZEMÍ

STRANICKÉ SYSTÉMY

❑ Počátky stranictví – 19.století

❑ Tzv. pětistranický model – Berglund, Lindström 1978

- 5 hlavních stran
 - Konzervativci
 - Liberálové
 - Agrárníci
 - Sociální demokraté (dominantní pozice)
 - Komunisté
- Unidemenzionalita

UNIDIMENZIONALITA STRANICKÉ SOUTĚŽE

- ☐ Dominantní štěpení LEVICE
X PRAVICE
- ☐ Relativní konsolidace levice
 - Dominance sociální
demokracie
- ☐ Roztříštění pravicového
bloku

SAP – 30.léta. „Budujeme zemi. Dnes i
pro budoucnost“

UNIDIMENZIONALITA: ŠVÉDSKO

1944

ODCHYLKY

❑ Island

- slabá soc.dem
- silná Strana nezávislosti - nacionalismus

❑ Finsko

- silní komunisté
- etnická dimenze – Švédská lidová strana

❑ Norsko

- druhé štěpení: periferie X centrum
- Křesťanská strana již od 1933

❑ Dánsko

- Absence klasické agrární strany
- Původně i : periferie X centrum

VÝVOJOVÉ FÁZE STRANICKÝCH SYSTÉMŮ

- ❑ 1860 – 1930 vznik stran a konsolidace hlavních rysů
- ❑ 1930 – 1970 „zmrazení“ stranických systémů: STABILITA
- ❑ 1970 – rozmrzání stranických systémů
 - Nestabilita a volební zemětřesení
 - Nové strany
 - Větší odlišnosti stranických systémů

DOMINANCE SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE

☐ Finsko – 1905-1999, od 2019

- Výj. 1929-30; 1958-1966; 1991-5; 1999-2019

☐ Švédsko - od 1917

☐ Norsko – od 1927

☐ Dánsko – 1924-2001, 2015-

Norsko 1945: „Buduj zemi. Zajisti vítězství“

FAKTORY ÚSPĚCHU

1. Silná organizační struktura
 - Úzká spolupráce s odbory
2. Úspěšná mobilizace elektorátu
 - Silná podpora na venkově
 - Nikoli klasická „městská“ strana
 - Podpora i agrárního a lesnického proletariátu
3. Úspěch státu blahobytu

Dánsko 1934: „Použij hlavu,
vol sociální demokracii

FAKTORY ÚSPĚCHU

4. Programově umírněná
 - Distanco od ortodoxního marxismu
 - základem úspěchu a bohatství společnosti je průmysl a svobodné podnikání

Švédsko (asi 1950): „Hrajte v A-týmu. Zajistěte vítězství pro dělnickou stranu“

PŘÍČINY DOMINANCE

5. Fragmentace pravice

6. Pragmatismus

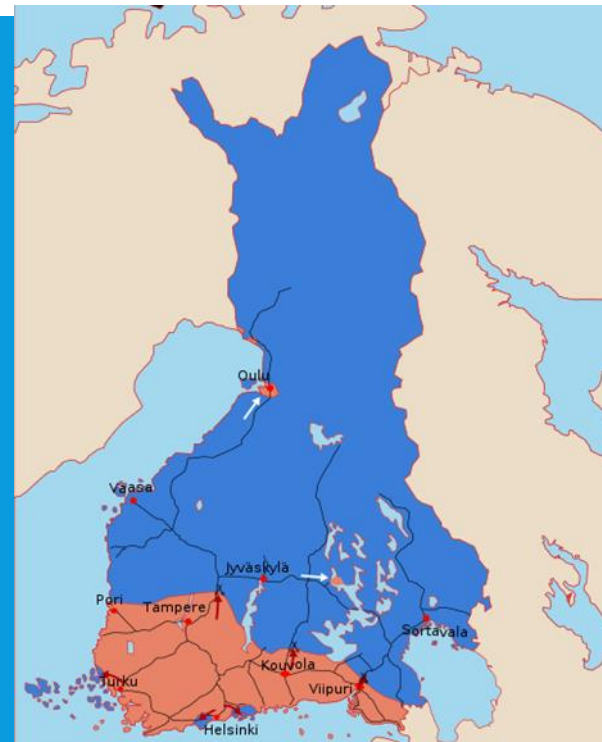
- Schopnost spolupracovat s ostatními stranami
- Schopnost oslovovat tradiční nedělnické vrstvy
 - lesníky, rybáře)
- Program catch-all strany
- Schopnost oslovit střední třídu
 - 1956 a 1968 průlom

Švédsko 1936:
Práce a jistota
pro všechny

PŘÍČINY ÚSPĚCHU AGRÁRNÍHO SVAZU VE FINSKU

1. Boj za finskou nezávislost
 - V občanské válce na straně „bílých“
 - Prosazování republikánského uspořádání
2. Pozemková reforma ve 20.letech
 - Obhajoba malých zemědělců

PŘÍČINY ÚSPĚCHU AGRÁRNÍHO SVAZU VE FINSKU

3. Podpora osídlovacího programu pro obyvatelstvo, které bylo donuceno po válce se SSSR odejít z Karélie
4. Poválečná role Urho Kekkonena
5. Slabá pozice sociální demokracie – Agrární svaz = potřebný koaliční partner

„ROZMRZÁNÍ“

□ 70.léta – první výrazné změny stranických systémů

□ Zvláště Dánsko, Norsko, Švédsko

- Tzv. **volební zemětřesení**

1. Oslabení tradičních stran

2. Nástup nových stran

- Zelení
- Populistická pravice
- Křesťanské strany

3. (dočasný) návrat stran, které v minulosti v parlamentu již byly

VOLEBNÍ ZEMĚTŘESENÍ

❑ 1973 – Dánské a Norské „zemětřesení“

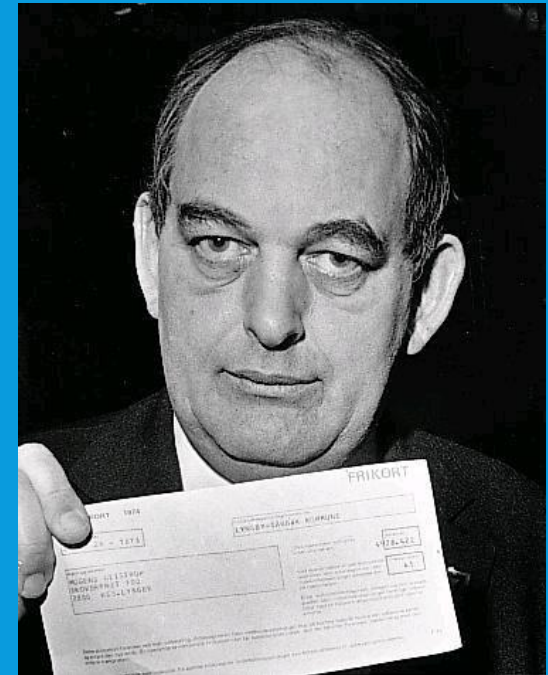
- Výrazné oslabení tradičních stran

❑ Nové strany

- Strana Anderse Langeho pro radikální snížení daní a veřejných výdajů (od 1977 Strana pokroku)
- Strana pokroku – Mogens Glistrup (DEN)
- Daňové otázky
- Imigrace
 - 1987 – hlavní téma

STRANA POKROKU V DÁNSKU

- ❑ Protestní formace
- ❑ Proti vysokým daním
- ❑ Téměř 16 % hlasů (2.místo)
- ❑ Mogens Glistrup
 - Glistrup – odmítal jakékoli kompromisy
 - Reformisté – naklonění spolupráci s ostatními stranami

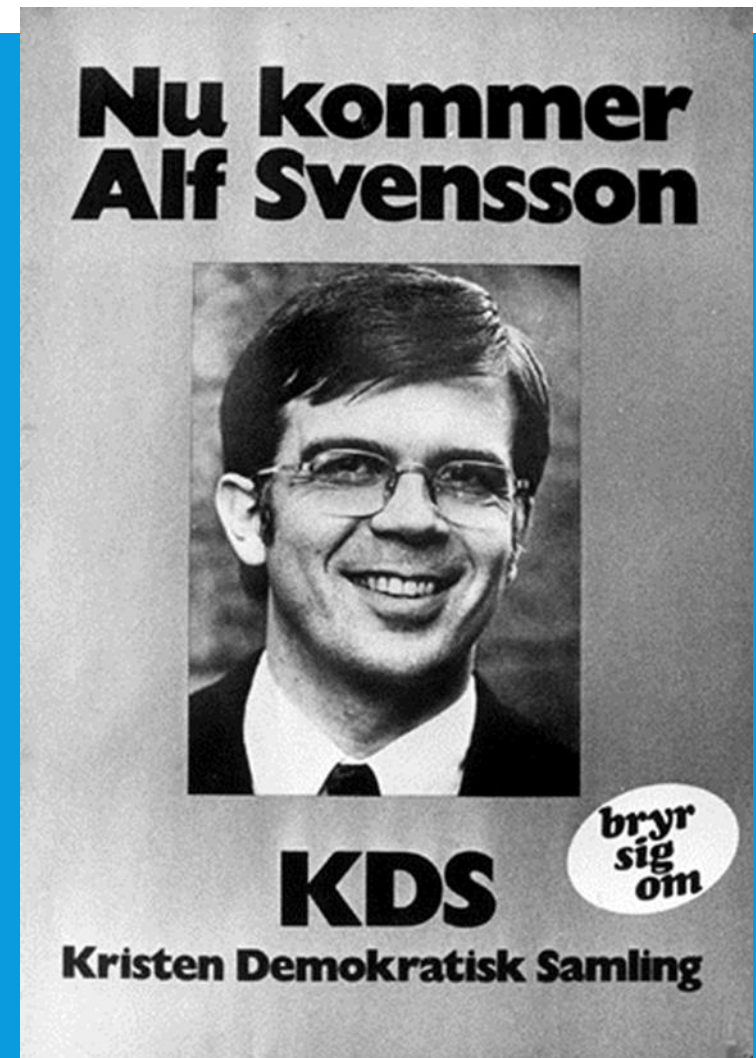
Glistrup ukazuje své
daňové přiznání za
rok 1974

PŘÍČINY A DŮSLEDKY VOLEBNÍCH ZEMĚTŘESENÍ

- ❑ Dealignment, volatilita
- ❑ „Trauma“ z pravicových vlád, které též zvedaly daně
- ❑ Odpor proti evropské integraci
- ❑ Důsledky
 - Vyšší fragmentace
 - Nové politické strany
 - Méně stabilní vlády
 - Menšinové koalice

NÁSTUP KŘESŤANSKÝCH STRAN

- Výj. NOR (Křesťanská lidová strana již 1933)
- Odpor proti
 - Sekularizaci
 - Vynětí náboženství ze školních osnov
 - Společenské i právní liberalizaci pornografie, potratů atp.
 - alkoholismu

NÁSTUP KŘEŠŤANSKÝCH STRAN

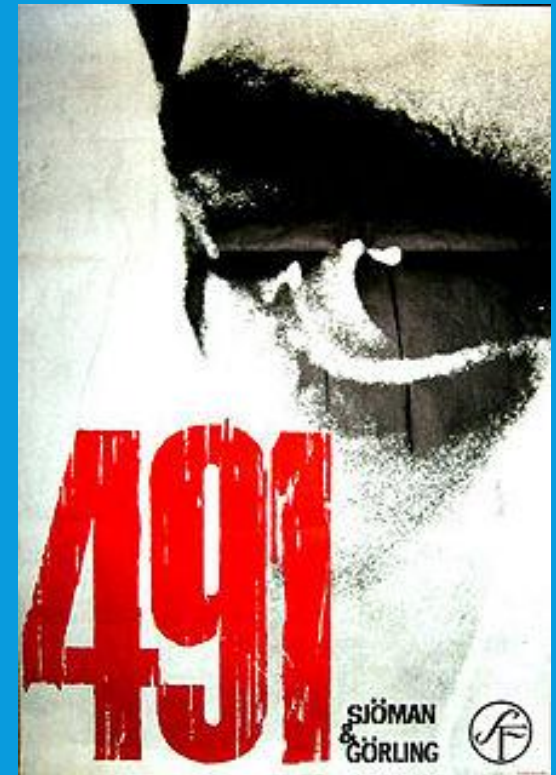
- ❑ Finsko 1958 (v parlamentu od 1970) – Finská křesťanská liga
 - Inspirace v NOR (okopírování programu)
 - Snaha zpřísnit reklamu na alkohol
 - 2001 změna názvu – Křesťanští demokraté
- ❑ Dánsko 1970 (v parlamentu od 1973) – Křesťanská lidová strana
 - 2003 přejmenování na Křesťanské demokraty
 - Od 2005 mimo parlament

2011: „Alkohol s rozumem“

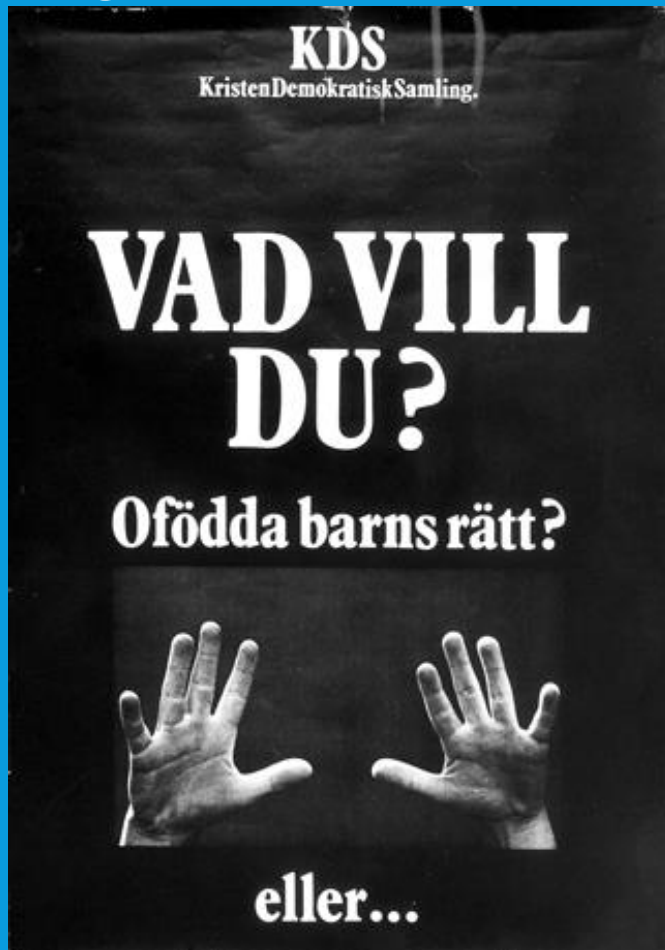
ŠVÉDSKO 1964 - KŘESŤANSKO-DEMOKRATICKÉ SJEDNOCENÍ

- ☐ Proti vynětí náboženství ze školních osnov
- ☐ Petice 140 lékařů (růst promiskuity, počtu potratů a pohlavních chorob)
- ☐ Film „491“ z roku 1964
- ☐ 1985 předseda Alf Svensson v parlamentu na kandidátce C
- ☐ Strana v parlamentu od 1991

ŠVÉDSKO: KŘESŤANŠTÍ DEMOKRATÉ

1970

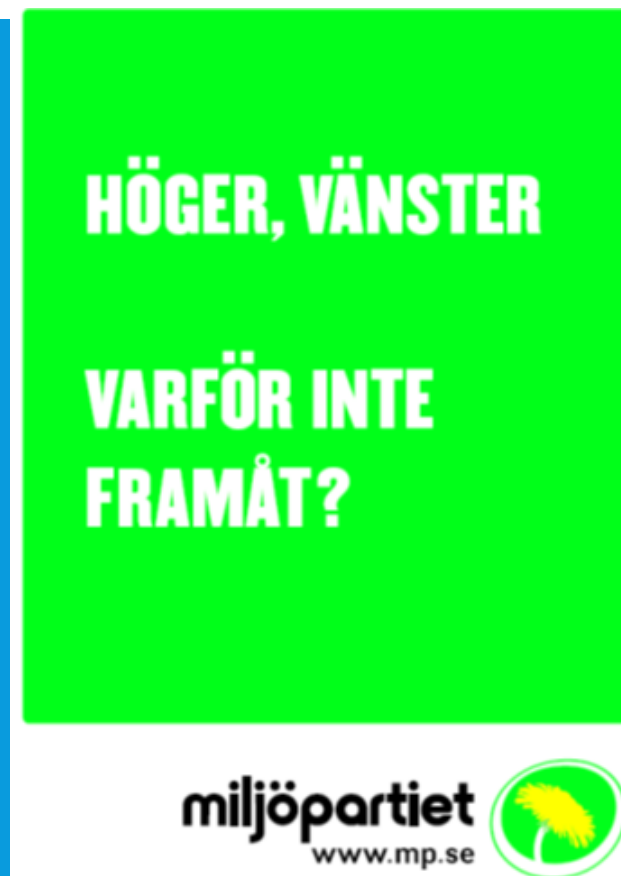

1982

STRANY ZELENÝCH

- ❑ Parlamentní zastoupení od 80.let
 - Finsko 1983 (nejstarší zastoupení v Evropě)
 - Zelená liga – vznik 1987
 - Švédsko 1988
 - Norsko 2013
- ❑ Dánsko a Island – bez relevantních „čistě zelených“ stran
 - Dánsko 1994: Jednotná kandidátka – Rudozelení
 - Island (1999): Levicové-zelené hnutí

„Vpravo, vlevo. Proč ne kupředu?“

SOCIALISTICKÁ LEVICOVÁ STRANA

□ 1975 Transformací Socialistické volební aliance (1973)

- Různé komunistické a krajně levicové skupiny a strany
- Opozice vůči členství v NATO a ES
- Feminismus, environmentalismus, krajní levice

POPULISTICKÁ PRAVICE

☐ Dánsko

- Strana pokroku (1973)
- od cca 1995 Dánská lidová strana

☐ Norsko

- Strana pokroku (od 1973)

☐ Švédsko

- Nová demokracie (1991-4)
- Demokraté Švédska (od 2010)

☐ Finsko

- Finská strana venkova (1970)
- Praví Finové, Strana Finů

„Tvé Dánsko? Multietnická společnost s masovými znásilněními, kriminalitou, hrubým násilím, nejistotou, nucenými sňatky, podrobení žen...Přejete si to?“

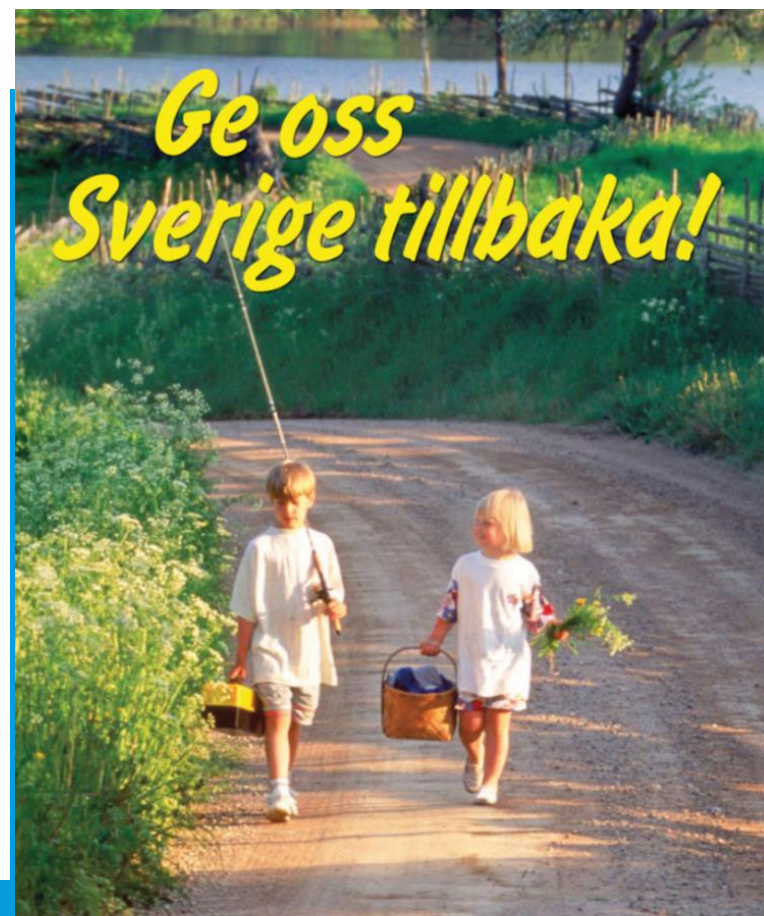
POPULISTICKÁ PRAVICE

**MORTEN
MESSERSCHMIDT**

*Gi' os
Danmark
tilbage*

Dansk Folkeparti

Sverigedemokraterna
Trygghet & Tradition

2009: „Vratte nám Dánsko zpět“

2010: „Vratte nám Svédsko zpět“

DALŠÍ NOVÉ STRANY

□ Feminismus

- Ženská kandidátka (Island): 1983-1998
- Feministická iniciativa (Švédsko), zal. 2005

□ Liberální strany

- Nová aliance - Dánsko od 2007

För oss har alla samma värde: homo, bi, trans, hetero och kristdemokrat.

2010: „Pro nás mají všichni stejnou hodnotu: homo, bi, trans, hetero a křesťanští demokraté“

2010: „Odvaž se být feministkou ve volbách“

STRANA POBŘEŽÍ

□ 1997-2005 parlamentní zastoupení (Kystpartiet)

- Steinar Bastesen (velrybář)
- „konzervativní středová strana“
- Odmítá členství v EU
- Chce vystoupit z EHP
- Obhajoba norských hodnot
 - Primární sektor
 - ekologie
 - Omezení imigrace

SOUČASNÝ STAV: DÁNSKO

☐ Volby 2011

- 8 parlamentních stran
- Odchod menšinové vlády KF a V do opozice po 10 letech
- Levicová koalice od 2011 (H.Thorning-Schmidt)
 - Poprvé premiérkou žena
 - SD, sociální liberálové, socialistická lidová strana (SF)

☐ 2014 vláda bez SF

SOUČASNÝ STAV: DÁNSKO

□ Paradoxy

- SD ještě více oslabila
 - ✓ Nejhorší výsledek za posledních 100 let
- Venstre posílila

□ Vláda „žen“ (9 z 23)

- Premiérka Helle Thorning-Schmidt (první dánská premiérka)
- „Helles Angels“
- V čele RL stojí Margrethe Vestager
- rudozelené vede Johanne Schmidt-Nielsen (součást levicového tábora)

□ Izolace DF

SOUČASNÝ STAV DÁNSKO 2015

- ❑ Pyrrhovo vítězství SD 26,3 %
- ❑ DFP: 21,1 %
- ❑ Venstre 19,5 %
- ❑ Menšinová vláda: Lars Løkke Rasmussen (Venstre)
- ❑ od 2016
 - Venstre, Liberální aliance a Konzervativní lidová strana
 - Externí podpora DFP

SOUČASNÝ STAV DÁNSKO

- ❑ Volby 2019
- ❑ Vítězství SD
- ❑ Premiérkou Mette Fredriksen
 - Menšinová vláda s podporou rudo-zeleného bloku

SOUČASNÝ STAV: NORSKO

❑ 8 parlamentních stran

- Levostředová koalice od 2005 (J. Stoltenberg)
 - DNA, Socialistická levicová strana, centristé

❑ 2013 vítězství pravice

- Menšinová vláda Konzervativců (Erna Solberg) a Strany pokroku (Siv Jensen)
- Externí podpora liberálů a křesťanských demokratů

SOUČASNÝ STAV: NORSKO

- ❑ Volby 2017 Erna Solberg
hodlala vytvořit koalici:
 - Konzervativci, Strana pokroku, Venstre a KD
 - KD ale opustila jednání z protestu vůči Straně pokroku
 - Leden 2018 nová koalice: Konzervativci, Strana pokroku, Venstre
 - Menšinová vláda
 - 2019 vstup KD do vlády = většinová vláda
 - 2020 Strana pokroku opustila vládu (opět menšinová vláda)

Siv Jensen, Erna Solberg a Trine Skei Grande

SOUČASNÝ STAV: ŠVÉDSKO

☐ Švédsko – 8 parlamentních stran

- Pravostředová koalice 2006-2014 (F. Reinfeldt)
 - Umírnění, liberálové, křesť. demokraté, centristé
- Velký propad SAP

SOUČASNÝ STAV: ŠVÉDSKO

- ❑ 2010 praviceová většina
 - ztratila většinu
 - Švédští demokraté
- ❑ 2014 návrat levice k moci
 - Menšinová koalice (SAP +Mp) – Stefan Löfven
 - Prosincová dohoda
- ❑ 2018 volby
 - Staronová vláda zvolena až 2019

SOUČASNÝ STAV: FINSKO

☐ Volby 2011

☐ 8 parlamentních stran

- Duhová koalice (Jyrki Katainen, A. Stubb)
 - Národní koaliční strana, SD, Levicová aliance, Zelení, Švédská lidová strana, křesťanští demokraté
- Velký úspěch Pravých Finů

SOUČASNÝ STAV: FINSKO

- ❑ Volby 2015: 8 parlamentních stran
- ❑ Vítězství Finského středu – Juha Sipilä
- ❑ Koalice KESK, KOK, PS
 - Poprvé PS ve vládě
 - SFP od 1979 poprvé mimo vládu
- ❑ 2017: KESK, KOK a Modrá reforma

Jussi Halla-aho

SOUČASNÝ STAV FINSKO

- ❑ Volby 2019: 9 parlamentních stran
- ❑ Vítězství SD – Antti Rinne
 - ❑ Koalice SD, KESK, Zelená liga, Levicová aliance a SFP
 - ❑ Rinne rezignoval (poštovní stávka)
 - ❑ Nahradila jej Sanna Marin (prosinec 2019)

SOUČASNÝ STAV: ISLAND

- ❑ 6 parlamentních stran
- ❑ Volby 2009
 - Revoluce kuchyňského nádobí
- ❑ Výrazný vliv ekonomické krize
 - 2010 a 2011: dvě zamítavá referenda o splacení závazků vůči VB a Nizozemí

SOUČASNÝ STAV: ISLAND

- ❑ Propad pravice a Strany nezávislosti
 - Odchod do opozice po 18 letech
 - Bývalý premiér G. Haarde před Státním tribunálem
- ❑ Levicová koalice (J. Sigurdardóttir)
 - Sociální demokracie + Levicové zelené hnutí

SOUČASNÝ STAV: ISLAND

☐ Volby 2013

- Návrat Strany nezávislosti do vlády
- Koalice s Pokrokovou stranou
 - Premiér Sigmundur Davíð Gunnlaugsson
- Úspěch Pirátské strany

☐ 2016 premiér Gunnlaugsson odstoupil (Paname Papers)

- Nový premiér Sigurður Ingi Jóhannsson (Pokroková strana)

☐ 2016 volby (koalice od 1/2017 : Strana nezávislosti, Reformní strana, Světlá budoucnost)

Bjarni Benediktsson

SOUČASNÝ STAV: ISLAND

- ❑ Předčasné volby 2017
- ❑ Září 2017 pád trojkoalice
 - Odchod Světlé budoucnosti
- ❑ Nová koalice
 - Levicová-zelená strana
 - Strana nezávislosti
 - Strana pokroku

Katrín Jakobsdóttir